

Departamento de Clásicas - IES Johan Carballeira

Cuestións sobre os cantos I, VI, XVI e XXII da *Ilíada*

CANTO I

A CÓLERA DE AQUILES

1. Cal é a orixe da cólera de Aquiles e que consecuencias ten para o exército aqueo?

A cólera de Aquiles, o tema central que abre a *Ilíada*, non xorde dun simple capricho, senón dunha profunda vulneración do seu honor (τιμή) dentro do sistema social heroico. O conflito directo estala cando Agamenón, o líder da expedición aquea, se ve obrigado a liberar a súa cativa Criseida para aplacar a peste que Apolo envía contra o exército. Para compensar esta perda, Agamenón esixe tomar a outra cativa, Briseida, que lle foi outorgada a Aquiles como botín de guerra.

Este acto é moito máis que un roubo; é unha humillación pública. Nunha sociedade baseada na honra, os bens materiais —especialmente os botíns— son a manifestación tanxible do valor (ἀρετή) dun guerreiro e do recoñecemento que a comunidade lle outorga. Ao arrebatarlle Briseida, Agamenón non só priva a Aquiles dunha posesión, senón que o está a tratar como a un inferior, anulando simbolicamente as súas fazañas en combate. A reacción de Aquiles é, por tanto, a defensa da súa identidade como o mellor dos aqueos. A súa retirada da batalla non é unha simple folga, senón un acto de renuncia radical á comunidade que o deshonrou.

As consecuencias para o exército aqueo son catastróficas e constitúen a trama principal do poema. Sen Aquiles, a forza militar aquea queda drasticamente debilitada. A súa ausencia, e especialmente a dos seus Mirmidóns, inclina a balanza da guerra decisivamente a favor dos troianos, levando a unha serie de derrotas que poñen en xogo as propias naves aqueas. A cólera de Aquiles convértese así nunha forza que opera en dous niveis: destrúe aos troianos (ao permitir o seu avance) e, paradoxalmente, destrúe aos seus propios compañeiros. A petición que Aquiles lle fai á súa nai Tetis —que Zeus conceda a vitoria aos troianos até que os aqueos sintan a súa falta e lle restitúan o honor— cumprírase ao pé da letra, convertendo a supervivencia do exército no prezo que Agamenón debe pagar polo seu erro.

2. Analiza o carácter de Agamenón como rei. Que erros comete no seu enfrontamento con Aquiles?

Agamenón é presentado por Homero non como un tirano monolítico, senón como un líder complexo cuxa autoridade vese comprometida pola súa fachenda (ὕβρις) e a súa falta de xuízo. O seu primeiro e máis grave erro é priorizar o seu honor persoal por riba do benestar colectivo. Cando o adiviño Calcas revela que a peste é un castigo de Apolo porque Agamenón rexeitou liberar Criseida, a reacción do rei non é de preocupación polo seu exército, senón de indignación persoal. Xa aquí mostra a súa miopía.

O seu segundo erro, e o máis decisivo, é a decisión de compensar a perda de Criseida tomando Briseida das posesións de Aquiles. Esta acción é un terrible erro de cálculo político e militar. Non só subestima a profundidade do honor de Aquiles, senón que descoñece a dependencia que o exército ten do seu meirande guerreiro. Agamenón actúa movido pola ira e por unha necesidade patolóxica de afirmar a súa superioridade, incluso sobre o home de quen máis depende. No seu discurso, insinúa que Aquiles é un "buscapelexas" e que el, como soberano, ten dereito a tomar o que queira. Este abuso de poder erosiona a lealdade que sostén a alianza aquea.

O terceiro erro de Agamenón é o seu fracaso en xestionar o conflito. Ignora por completo os sabios consellos de Néstor, quen lle suxire que non lle quite a moza a Aquiles. Néstor representa a voz da experiencia e a prudencia, e o desoílo é un sinal máis da súa obstinación.

En conxunto, estes erros pintan o retrato dun home cuxa autoridade non se basea no respecto gañado, senón no poder bruto. É un líder que, ao actuar con ὕβρις, mostra a si mesmo e aos que o seguen que a peor ameaza para os aqueos pode non estar en Troia, senón no seu propio campamento.

3. Cal é o papel dos deuses —especialmente Apolo e Zeus— no desenrolo do conflito do Canto I?

Os deuses en *Ilíada* non son entes distantes, senón actores fundamentais cuxas propias paixóns e lealdades conforman o destino dos humanos. No Canto I, a súa intervención é directa e determinante.

Apolo é o deus que inicia a acción. Actúa como vingador do seu sacerdote, Crises, a quen Agamenón deshonrou. A peste que envía sobre os aqueos é un castigo divino por un acto de impiedade. A súa intervención mostra un código moral divino: o respecto polos suplicantes e polos seus propios servidores é sagrado. A frecha de Apolo non só mata homes e animais, senón que crea a presión social que obriga a Agamenón a actuar, desencadeando así a cadea de eventos que leva ao conflito central.

Zeus, por outra parte, é o garante final da orde e o poder que executa a vinganza de Aquiles. A nai de Aquiles, a nereida Tetis, suplicálle que outorgue a vitoria aos troianos até que os aqueos necesiten a Aquiles e lle devolvan o honor. Zeus accede a esta petición con pesar, xa que sabe que provocará a ira da súa esposa Hera, quen apoia aos aqueos. Esta escena é crucial porque eleva o conflito persoal entre dous homes a unha disputa no plano cósmico. A cólera de Aquiles (μῆνις) adquire unha dimensión case divina, xa que ten o aval do propio rei dos deuses. A vontade de Zeus converteuse no destino dos aqueos, e a guerra xa non se resolverá só no campo de batalla, senón tamén nas deliberacións do Olimpo.

A intervención divina, pois, non anula a axencia humana, senón que a amplifica e dirixe. Os humanos toman as súas decisións —Agamenón insulta, Aquiles retírase—, pero as consecuencias destas decisións son magnificadas e manipuladas polas divindades, que usan aos heroes como pezas no seu propio xogo de poder e lealdades.

4. Explica a importancia do personaxe de Calcas, o adiviño. Por que ten medo a falar e que revela?

Calcas é moito máis que un simple adiviño; é a voz da verdade incómoda e o catalizador que expón as fallas do poder. A súa importancia radica en ser o único que pode identificar a causa divina da peste, pero para iso debe enfrontarse ao home máis poderoso do exército: Agamenón.

O seu medo a falar é profundamente revelador. Antes de pronunciarse, pídelle protección a Aquiles, dicindo: *"Temería ao rei... cando se irrita con un inferior, é máis forte que el"*. Este temor non é covardía, senón un recoñecemento realista da natureza do poder na sociedade heroica. Un adiviño, aínda que inspirado polos deuses, é un home sen poder militar ou político, e polo tanto vulnerable á ira dun tirano. A súa petición de protección subliña a tensión entre a verdade e o poder, e establece a Aquiles como o defensor dese principio de verdade fronte á arbitrariedade de Agamenón.

O que Calcas revela é a raíz divina do problema: a peste é un castigo de Apolo pola negativa de Agamenón a liberar a Criseida. Esta revelación é o detonante de todo o conflito. Sen ela, Agamenón non se vería forzado a devolver a moza e, por tanto, non buscaría unha compensación en Aquiles. Calcas, pois, coloca o dedo na chaga e forza a crise que estaba latente. A súa figura representa o coñecemento que, aínda sendo necesario, é perigoso de pronunciar e a necesidade de que a verdade teña quen a defenda fronte á autoridade abusiva.

5. Que representa para Aquiles que Agamenón lle quite Briseida? Máis alá do insulto, por que é un acto tan grave?

O secuestro de Briseida por parte de Agamenón é o eixo sobre o que xira toda a cólera de Aquiles. Representa, en primeiro lugar, unha humillación pública e unha negación do seu valor (ἀρετή). No mundo homérico, as recompensas materiais (γέρας) non son luxos, senón a medida do recoñecemento social. Briseida non era un simple obxecto sexual; era o símbolo tanxible do seu éxito como guerreiro, a prueba visible de que a comunidade valoraba as súas contribucións á guerra.

Ao arrebatarlle esta recompensa, Agamenón está a dicir, efectivamente, que as fazañas de Aquiles non teñen valor e que el, como soberano, pode desposuílo cando lle conveña. É un acto de dominación que reduce a Aquiles á condición de subalterno, anulando a súa identidade como o "mellor dos aqueos". É, en esencia, unha ruptura do pacto social non escrito entre o líder e os seus heroes: o líder debe distribuir as recompensas con xustiza, e ao falar nesta obriga, perde a lexitimidade.

Máis alá do insulto persoal, é un acto grave porque é ilexítimo. Aquiles argumenta con razón que el loitou por Troia, mentres que Agamenón se queda atrás e recolle os beneficios. Briseida foi un botín conquistado co seu propio esforzo, non un regalo de Agamenón. Tomala, pois, non é unha redistribución lexítima, senón un roubo puro e duro. Esta violación da ética guerreira mostra a Agamenón non como un rei xusto, senón como un déspota que abusa do seu poder, corroendo a confianza e a lealdade que manteñen unida á alianza aquea.

6. ¿Que intenta facer Néstor durante a discusión? Por que non ten éxito a súa mediación?

Néstor, o rei de Pilos, é a personificación da sabedoría, a experiencia e a voz da razón. Durante a acalorada discusión entre Aquiles e Agamenón, el ergueuse como o mediador por excelencia. O seu obxectivo é calmar os ánimos e evitar que un conflito persoal destrúa a cohesión do exército.

A súa estratexia é recordarlles a ambos os dous a súa posición e as súas responsabilidades. A Agamenón, lle pide que non tome a Briseida, recoñecendo o inmenso honor que se lle debe a Aquiles. A Aquiles, lle pide que non desafíe á autoridade do rei, recordándolle que, aínda que é máis forte, Agamenón é quen leva o cetro e a lexitimidade de Zeus. O seu discurso está cheo de *exempla* mitolóxicos, contando historias de heroes do pasado aos que escoitaban os consellos dos anciáns. Néstor representa a memoria colectiva e a prudencia que busca o equilibrio e o ben común.

A pesar da súa elocuencia e a súa autoridade moral, a súa mediación fracasa rotundamente. A razón fundamental é que tanto Agamenón como Aquiles están demasiado mergullados na súa propia ὕbris e na súa ira persoal. Agamenón está decidido a afirmar o seu poder a calquera prezo, e Aquiles sentíase tan profundamente ferido no seu honor que xa non hai espazo para a negociación. A razón de Néstor choca contra o muro das paixóns desatadas. O seu fracaso é un momento trágico no poema: simboliza que, ás veces, a sabedoría non é suficiente para contrarrestar a forza bruta do ego e a ira, e que a guerra interna é xa inevitable.

7. Cal é o papel da nai de Aquiles, a deusa Tetis, neste canto? Que lle pide Aquiles e que consegue ela?

Tetis, a nai de Aquiles, desempeña un papel crucial como intermediaria entre o mundo humano e o divino. Ela é a conexión de Aquiles co poder do Olimpo, o único recurso que lle queda despois de ser humillado polos humanos. A súa intervención transforma un conflito persoal nun asunto de importancia cósmica.

Aquiles, chorando de impotencia e rabia á beira do mar, invoca a súa nai. O que lle pide é revelador da profundidade da súa ferida e da súa sede de vinganza. Non lle pide riquezas, nin a morte de Agamenón.

Pídelle algo moito máis sutil e devastador: que interceda ante Zeus para que este lle conceda a vitoria aos troianos no campo de batalla. Aquiles quere que o seu propio exército sufra derrotas tan severas que os aqueos, e especialmente Agamenón, se dean conta do terrible erro que cometeron ao deshonralo. A súa vinganza non é un acto directo, senón unha manipulación estratéxica do destino que fai que a desgraza colectiva sexa o instrumento da súa xustiza persoal.

Tetis accede de inmediato, movida polo amor de nai e a dor de ver ao seu fillo mortal condenado a unha vida curta e gloriosa. A súa viaxe ao Olimpo e a súa suplica a Zeus son un éxito, aínda que o deus accede con reticencia, sabendo que isto provocará un conflito con Hera. O "Plan de Zeus" que se pon en marcha aquí é, en realidade, o "plan de Tetis" para vingar o honor do seu fillo. Así, Tetis converte a cólera de Aquiles nunha forza que determina o curso da guerra durante varios cantos, demostrando que os lazos de familia e as lealdades persoais entre deuses e heroes son un motor esencial da trama homérica.

8. Compara o comportamento e as motivacións de Aquiles e Agamenón. Que os diferencia e que os asemella?

Aínda que ambos son heroes aqueos e comparten un código de honor, as súas motivacións e comportamentos no Canto I son profundamente diferentes, e estas diferenzas son a fonte do seu conflito.

Agamenón actúa movido por unha necesidade de afirmar a súa autoridade como soberano. A súa motivación é política e baseada no poder. Cando se ve forzado a devolver Criseida, a súa principal preocupación é non parecer débil. Toma Briseida non por un desexo particular por ela, senón como un símbolo do seu dereito a tomar o que queira. O seu comportamento é reactivo, arrogante e, sobre todo, imprudente. Pensa a curto prazo, na súa satisfacción inmediata, sen considerar as consecuencias estratéxicas.

Aquiles, en cambio, actúa movido pola defensa do seu honor persoal como guerreiro. A súa motivación é existencial. O seu valor (ἀρετή) é o núcleo da súa identidade, e cando Agamenón o ataca, reacciona cunha retirada radical. O seu comportamento é máis profundo e calculado: a súa ira non é un simple arroubo, senón un principio organizador da súa acción. Pensa a longo prazo, como o demostra a súa petición a Tetis, artellando unha vinganza que require paciencia e sufrimento alleo.

Á hora de comentar as semellanzas, cómpre dicir que ambos son extraordinariamente orgullosos e propensos á ira. Ambos están dispostos a que o exército sufra para satisfacer as súas demandas persoais. Agamenón expón ao exército á peste por negarse a liberar Criseida, e Aquiles pide explicitamente a derrota do exército para recuperar o seu honor. Neste sentido, ambos priorizan o seu eu por encima do colectivo, aínda que o fagan por razóns diferentes.

En resumo, Agamenón é o político arrogante que abusa do seu poder, mentres que Aquiles é o artista do seu propio honor, disposto a destruír todo o que o rodea, incluído a el mesmo, para defender o seu eu.

9. Como afecta a peste enviada por Apolo ao exército aqueo e de que xeito serve para iniciar a trama?

A peste de Apolo é o catalizador externo sen o cal o conflito entre Aquiles e Agamenón podería permanecer latente. Non é un simple fondo dramático, senón un elemento activo da trama. O seu efecto é duplo: primeiro, fisicamente, devasta o exército durante nove días, matando homes e animais, creando un ambiente de desesperación e perigo inminente. En segundo lugar, e máis importante, crea unha crise de liderado que forza a acción.

A peste obriga aos aqueos a reunirse en asemblea para buscar unha solución. É esta reunión de emerxencia a que permite a Aquiles tomar a iniciativa de convocar ao adiviño Calcas, e é o que forza a

Calcas a revelar a verdade incómoda. Sen a presión da peste, Agamenón podería manter a Criseida indefinidamente sen consecuencias (visibles), e o malestar entre el e Aquiles non estalaría nun conflito aberto.

A peste, pois, serve como o mecanismo divino que expón as tensións humanas. Actúa como un raio X que revela as fracturas xa existentes na alianza aquea. Ao crear unha situación límite, obriga a todos os personaxes a tomar posicións públicas, facendo inevitable o enfrontamento. É, en definitiva, o detonante que inicia a cadea causal que levará á retirada de Aquiles e a todas as consecuencias que dela se derivan.

10. Que mostra a escena final dos deuses festexando no Olimpo sobre a diferenza entre deuses e humanos?

A escena final do Canto I, na que os deuses celebran un festín no Olimpo presidido por Zeus, ofrece un contraste radical e case cruel co sufrimento que se vive na Terra. Mentres no campamento aqueo reinan a ira, a humillación, a dor e a ameaza da morte, no Olimpo hai harmonía, música, bebida e risas.

Este contraste subliña a diferenza fundamental entre deuses e humanos: a mortalidade. Os deuses son inmortais. Os seus conflitos, como o entre Zeus e Hera, son temporais e non teñen consecuencias eternas. Poden enfadarse e reconciliarse, porque teñen todo o tempo do mundo. A súa existencia é, en esencia, unha festa eterna. A dor de Tetis polo seu fillo é unha excepción que confirma a regra, xa que é a dor dunha deusa por un ser mortal.

Os humanos, pola contra, están definidos pola súa morte próxima. A súa vida é breve e precaria, e por iso as súas paixóns —como a cólera de Aquiles— son tan intensas e absolutas. Para eles, un insulto é unha ferida que debe ser vingada antes de morrer, e a honra é o único consolo fronte á inevitabilidade da morte.

A escena do festín divino serve como recordatorio de que o drama que estamos a presenciar —a guerra de Troia, as loitas de honor— é, desde unha perspectiva cósmica, un espectáculo efémero para o entretemento dos inmortais. Os deuses son espectadores, e ás veces directores, do drama humano, pero non comparten a súa esencia trágica. Esta diferenza fai que a loita dos heroes sexa máis patética e, ao mesmo tempo, máis nobre, pois actúan con intensidade sabendo que o seu tempo é limitado.

CANTO VI

O ADEUS DE HÉCTOR E ANDRÓMACA

1. Relata o reencontro entre Héctor coa súa muller, Andrómaca, e o seu fillo Astianacte. Que sentimentos mostran?

O reencontro entre Héctor, Andrómaca e o seu fillo Astianacte é unha das escenas máis íntimas e emocionais de toda a *Ilíada*, unha pausa lírica no medio da violencia épica. A escena desenvólvese nas murallas de Troia, onde Andrómaca, desesperada pola seguridade do seu esposo, acode ao escotalo. Cando o ve, corre cara el chorando. O seu primeiro xesto é de pura preocupación: suplicalle que non volva ao combate, non só polo amor que lle ten, senón porque el é o seu único sustento e protección nun mundo hostil.

Héctor, pola súa banda, responde cunha tenrura que contrasta coa súa imaxe de guerreiro implacable. Esténdelle os brazos, mais o neno, Astianacte, asústase ao ver o brillante casco con seu penacho. Este detalle, tan humano, rompe a tensión e provoca un sorriso no heroe. Héctor quítase o casco, depón as armas e toma nos seus brazos ao seu fillo para bicalo e balanceo. Este momento de pura emoción familiar é efémero, pero intenso.

Os sentimentos que afloran son complexos e contraditorios. Andrómaca mostra un amor profundo, mais tamén unha angustia visceral, un terror anticipado á viuvez e á orfandade do seu fillo. O seu discurso está cheo de presaxios da súa propia desgraza. Héctor, pola contra, manifesta un amor profundo pola súa familia, pero este amor choca frontalmente co seu sentido do deber (αἰδώς). Sente a fonda dor pola situación da súa muller e o destino que agarda ao seu fillo, mais non pode eludir o chamado da honra. A escena é, no fondo, un dramático adeus, onde o amor familiar e o deber heroico entran nunha colisión que só pode resolverse coa morte de Héctor.

2. Analiza o personaxe de Andrómaca. Cal é a súa situación e que temores expresa sobre o futuro?

Andrómaca é moito máis que a esposa de Héctor; é a personificación da muller na guerra, unha figura trágica cuxa vida xa foi arrasada pola violencia antes mesmo do clímax da guerra. O seu pasado é horrendo: Aquiles, o mesmo que matará ao seu esposo, asasinou xa ao seu pai e aos seus sete irmáns durante o saqueo da súa cidade, Tebas. A súa nai, feita cativa, morreu posteriormente. Héctor é, literalmente, todo o que lle queda no mundo. El é o seu "*pai, a nai ilustre e o irmán*", como lle di ela mesma.

Os temores que expresa no seu discurso a Héctor son precisos, lúcidos e devastadores. Non son vagas ansiedades, senón predicións baseadas nunha experiencia traumática. Ela prevé con claridade case profética o futuro: se Héctor volve á batalla, morrerá, e Troia caerá. E entón, describe o seu propio destino coa mesma certeza: a viuvez e a escravitude. Sabe que será levada como botín por algún aqueo, obrigada a traballar no tear doutra muller e a levar unha vida de miseria. O peor dos seus temores, con todo, está relacionado co seu fillo, Astianacte. Sabe que o destino dun neno da estirpe real do bando vencido é a morte, xa que ningún vencedor quere deixar con vida a un posible vingador.

A situación de Andrómaca é, pois, a dunha muller atrapada nunha catástrofe anunciada. É a voz da razón e da dor que se enfronta á lóxica autodestrutiva do heroísmo masculino. A súa elocuencia non provén dos libros, senón do sufrimento máis cru, o que converte o seu personaxe nun dos máis conmovedores e memorables de todo o poema.

3. Por que decide Héctor volver á batalla a pesar dos suplicios da súa familia? Que deberes están en conflito dentro del?

A decisión de Héctor de volver á batalla é o núcleo trágico do canto. Nel chocan dous sistemas de deber irreconciliables. Por unha banda, está o seu deber para coa súa familia, o amor profundo que sente por Andrómaca e Astianacte, e o desexo natural de protección e supervivencia. Recoñece a verdade das palabras da súa muller e comparte os seus temores.

Por outra banda, está o seu deber para coa cidade de Troia e, máis importante aínda, para co seu propio honor como guerreiro e príncipe. Este deber está enraizado no concepto de αἰδώς: o sentido do respecto, vergoña e honor que o obriga a actuar de acordo co que a sociedade espera del. Héctor é o paladín de Troia, o mellor dos seus guerreiros. Se el, o líder militar, se negase a loitar por medo, sería unha deshonra tan grande que lle faría imposible vivir consigo mesmo. Di explicitamente que lle daría vergoña (αἰδώς) ante os troianos e as troianas se se comportase como un covarde.

O conflito interior resólvese cunha aceptación fatalista do destino. Héctor declara que desde hai tempo coñece no seu corazón o día en que Troia caerá e o seu pobo sufrirá. Esta certeza non o paraliza, senón que o impulsa a cumprir co seu deber ata o final. A súa elección non é entre a vida e a morte, senón entre unha morte honrosa e unha vida deshonrosa. Elixo a primeira, non por un desexo de gloria baleiro, senón porque é a única opción coherente coa súa identidade. O seu regreso á batalla é, por tanto, un acto de valor trágico, no que sacrifica a súa felicidade persoal e o benestar da súa familia no altar dun deber que sabe que conducirá á destrución de todo o que ama.

4. Explica o concepto de honor (τιμή) para Héctor. É diferente ao de Aquiles?

O concepto de honor (τιμή) para Héctor é significativamente diferente ao de Aquiles, e esta diferenza define a natureza de ambos heroes. O honor de Aquiles é fundamentalmente persoal e competitivo. Está centrado no recoñecemento individual das súas fazañas polos seus pares. Cando Agamenón o deshonra, a súa resposta é retirarse da comunidade, porque o seu valor reside no que os demais din del. A súa cólera é unha forza centrífuga que o afasta do colectivo.

O honor de Héctor, pola contra, é comunal e responsable. A súa τιμή está inextricablemente ligada ao seu papel como defensor de Troia. O seu valor mídese pola súa capacidade para protexer á súa cidade, ao seu pai, á súa muller e ao seu fillo. O seu honor non é só un ben persoal, senón unha obriga para cos demais. A "vergoña" (αἰδώς) que sente ante a idea de non loitar é o mecanismo social que asegura que cumpra co seu deber para co grupo.

Mentres que Aquiles loita para obter gloria (κλέος) para si mesmo, Héctor loita para preservar a súa familia e a súa cidade. O heroísmo de Aquiles é, en certo modo, máis puro e egoísta; o de Héctor é máis complexo e social. Aquiles pode permitirse desafiar ao seu comandante; Héctor é o comandante, e leva sobre os seus ombros o peso de toda unha civilización. A súa honra está máis vinculada á responsabilidade que ao recoñecemento. Esta diferenza fai que a morte de Héctor sexa sentida como unha catástrofe colectiva, mentres que a ira de Aquiles é un drama esencialmente individual.

5. Que papel xogan as mulleres —Andrómaca, Hécuba, Helena— neste canto e que nos din sobre a guerra de Troia?

O Canto VI outórgalle un protagonismo inusual ás mulleres, presentándoas non como meras figuras decorativas, senón como voces críticas que ofrecen perspectivas únicas sobre a guerra.

Andrómaca, como xa se viu, representa a perspectiva da familia e das vítimas inocentes. A súa historia persoal é un microcosmos da devastación pola guerra: perdeu toda a súa familia orixinal e agora vai perder a nova que creou. A súa angustia humaniza o conflito e mostra o custo real da "gloria" dos heroes.

*Hécuba, a raíña troiana e nai, ofrece a perspectiva da autoridade materna e a piedade tradicional. O seu encontro con Héctor é máis breve, mais significativo. Ofrécese a darlle viño para que refresque a súa forza, un acto de coidado maternal. Pero tamén lle suxire que realice unha ofrenda a Atenea, a deusa inimiga de Troia. Este acto de desesperación relixiosa mostra a impotencia dos troianos: mesmo os seus rituais parecen fútiles ante a determinación dos deuses de destruír a cidade.

Helena é a figura máis complexa. É a causante involuntaria da guerra, mais no canto vemos a súa profunda autocrítica e o seu remorso. Fala con Héctor con afecto e respecto, chamándoo o seu cuñado máis amable. Condena a súa propia beleza e desexa morrer antes de desencadear tal calamidade. A súa presenza mostra as consecuencias imprevistas da paixón e a maneira en que as mulleres, aínda as de alta caste, son peóns nun xogo masculino de honra e vinganza. É unha figura trágica, atrapada entre dous mundos e odiada por ambos.

En conxunto, estas mulleres mostran que a guerra de Troia non é só un conflito de heroes varóns, senón un evento que destrúe tecidos familiares, esnaquiza vidas femininas e expón a futilidade de todo o conflito. Son as voces da razón, a dor e a consecuencia, que se alzan contra o ruído da batalla.

6. Describe a escena en que Héctor se quita o casco para non asustar o seu fillo. Que simbolismo ten este xesto?

A escena na que Héctor se quita o casco con seu temible penacho é un momento de intenso lirismo e profundo simbolismo. O neno, Astianacte, espantado pola visión do seu pai convertido nunha figura bélica e descoñecida, berra e recúa no colo da súa nai. A reacción inmediata de Héctor é de comprensión e tenrura. Depón as armas, literal e simbolicamente, e toma ao seu fillo nas súas mans para bicalo e balanceo.

Este xesto ten múltiples capas de significado. En primeiro lugar, é un símbolo puro de humanidade e paternalidade. No medio do caos da guerra, Héctor recorda e actúa como un pai amoroso. O guerreiro desaparece para dar paso ao home. Este momento de normalidade doméstica é o que está a piques de ser sacrificado.

En segundo lugar, o casco representa a guerra e a identidade pública de Héctor. Quitalo significa un breve escape das súas obrigas como paladín. É un intento de conectar coa súa vida privada, co futuro que a guerra está a destruír. O feito de que o neno non recoñeza ao seu pai co casco posto suxire que a identidade de guerreiro é incompatible coa de pai, un conflito que Héctor non pode resolver.

Finalmente, o xesto é profundamente trágico e irónico. O home que agora é tan tenro co seu fillo é o mesmo que minutos despois volverá ao campo de batalla, onde ese mesmo casco será un símbolo de terror para os seus inimigos. A escena subliña todo o que está en xogo: a continuidade da familia, o amor simple e o futuro representado polo neno, todo iso será esnaquizado pola decisión que Héctor toma inmediatamente despois. É un último destello de felicidade doméstica antes do abismo.

7. Cal é a importancia do diálogo entre Glauco e Diomedes no medio da batalla? Que nos ensina sobre a amizade e a hospitalidade (ξενία)?

O encontro entre Glauco (troiano) e Diomedes (aqueo) no campo de batalla é unha pausa extraordinaria que introduce un dos conceptos sociais máis importantes do mundo homérico: a ξενία, a relación de hospitalidade ritualizada entre un anfitrión e un hóspede.

A escena comeza con Diomedes, furioso na batalla, preguntándolle a Glauco quen é, xa que non o recoñece. No canto de loitar inmediatamente, Glauco responde cun longo discurso que conta a historia do seu avó, Belerofonte, e, crucialmente, revela que o seu avó foi hóspede —*ξένος*— do avó de Diomedes. Este vínculo, establecido xeracións atrás, aínda é válido.

Ao descubrir este lazo, as actitudes cambian radicalmente. A hostilidade dá paso á amizade. Diomedes clava a súa lanza no chan e declara que non loitará contra o seu "*hóspede de sempre*". Non só cesan as hostilidades, senón que intercambian as súas armas de ouro por bronce como sinal de amizade e respecto. Zeus, testemuña destes pactos, fai que Glauco perda o xuízo ao intercambiar unha armadura de ouro por unha de bronce, mais o xesto simbólico permanece.

Este episodio ensina que a *ξενία* é unha lei social máis forte que a lealdade momentánea nunha guerra. É un código de honor "transxeracional" e "transcultural" que crea obrigas sagradas. Mostra que os heroes non son simples máquinas de matar, senón homes inseridos nunha complexa rede de relacións sociais e deberes. A escena serve como un recordatorio de que a guerra de Troia é un conflito específico, pero existen lazos de humanidade e respecto que poden, temporalmente, suspender a súa lóxica destructiva.

8. Que presaxios atopamos no adeus de Héctor?

O adeus de Héctor está cargado de presaxios, de avances do que ha de vir —o que os ingleses denominan *foreshadows*—, creando unha atmosfera de inevitabilidade trágica que impregna toda a escena de profunda melancolía.

1. As palabras de Andrómaca: O seu discurso é, en si mesmo, un presaxio. Ela predí con exactitude a morte de Héctor, a caída de Troia, a súa propia escravitude e o terrible destino de Astianacte. Non está a adiviñar; está a ler as consecuencias lóxicas das accións do seu home.
2. As palabras de Héctor: O propio heroe recoñece o seu destino. Di: "*Ben o sei no meu entendemento e no meu corazón: virá un día en que Troia sacra pereza...*". Esta aceptación interior do desastre final é un presaxio poderoso. Máis adiante, cando fala do futuro do seu fillo, di: "*Que digan del: 'É moito mellor que o pai!'*" O lector sabe que isto non sucederá, xa que Astianacte será asasinado.
3. O pranto de Astianacte: Aínda que motivado polo casco, o berro do neno pode interpretarse como un presaxio inconsciente da dor que lle espera.
4. A escena completa: A propia intensidade emocional do adeus, a súa calidade de "última vez", actúa como o presaxio máis forte. Homero está mostrando esta escena de amor familiar precisamente porque será a última. Cada abrazo, cada bico, cada bágoa, está cargado do coñecemento, por parte do público, de que todo iso está a piques de esnaquizarse para sempre.

9. Héctor reza aos deuses polo seu fillo. Que espera para o futuro de Astianacte e por que non se cumprirá?

Despois de tomar ao seu fillo nos brazos, Héctor eleva unha prece a Zeus e aos demais deuses. O contido da súa oración é un desexo paternal universal: que o seu fillo medre e se converta nun home destacado, incluso mellor que el. Pide que Astianacte sexa ilustre en Troia, forte, e que governe con poder. Que, cando volva da batalla no futuro, alguén diga: "É moito mellor que o pai". É unha visión de continuidade, prosperidade e legado.

Esta esperanza non se cumprirá de xeito terrible e irónico. O destino de Astianacte —cuxo nome real era Escamandro— é un dos episodios máis crueis da guerra de Troia, narrado noutras fontes como os *Cantos Ciprios* ou *As Troianas* de Eurípides. Cando Troia caía, os aqueos, temendo que o fillo de Héctor se

convertese nun vingador no futuro, arroxárono desde o alto das murallas da cidade. Así, a prece de Héctor por un futuro glorioso para o seu fillo convértese na antítese exacta do seu destino real. O neno non gobernará Troia, senón que morrerá coa súa cidade. Non será mellor que o pai, senón que compartirá o seu trágico final. Esta dramática ironía subliña a futilidade das esperanzas humanas fronte ao desastre decretado polos deuses e pola guerra.

10. Compara a situación familiar de Héctor en Troia coa de Aquiles no campamento aqueo. Como afecta a familia ás súas decisións?

A comparación entre as situacións familiares de Héctor e Aquiles revela dous modelos opostos de heroe e de relación co mundo doméstico.

Héctor está profundamente inserido nun núcleo familiar. Ten un pai (Príamo), unha nai (Hécuba), unha esposa (Andrómaca) e un fillo (Astianacte). A súa familia é a fonte do seu amor máis profundo, pero tamén da súa maior angustia. O seu deber para con eles é o que define o seu honor. A súa decisión de loitar está motivada pola necesidade de protexelos. A familia é, para el, unha obriga que o ancla á cidade e o leva a sacrificarse polo colectivo. A escena do Canto VI mostra como a familia é o centro emocional da súa vida.

Aquiles, pola contra, está esencialmente so no campamento aqueo. A súa verdadeira familia está lonxe, en Ftía. A súa "familia" inmediata no exército está composta pola súa muller cativa, Briseida (a quen lle ten apego), e o seu amigo íntimo, Patroclo, quen actúa como un irmán ou incluso como un compañeiro emocional. Cando Agamenón lle quita a Briseida, está a atacar este sucedáneo de familia. A decisión de Aquiles de retirarse da batalla é un acto de desvinculación. Non ten unha cidade que defender nin un fillo ao que legar un futuro. O seu honor é persoal, non familiar. A súa nai, Tetis, é unha deusa, e a súa intervención ocorre no plano divino, non no doméstico.

En resumo, a familia de Héctor é un lastre trágico que o ata ao seu destino; a "familia" de Aquiles é unha extensión do seu eu, cuxa violación o libera para actuar dun xeito autocentrado e vingativo. Héctor loita pola súa familia; Aquiles loita pola súa propia gloria, e cando esta é manchada, retírase, algo que Héctor, co seu sentido de responsabilidade familiar e comunal, nunca podería facer.

CANTO XVI

A PATROCLEA

1. Por que decide Patroclo suplicarlle a Aquiles que o deixe volver á batalla? Explica a súa motivación.

A decisión de Patroclo non xurde dun desexo de gloria persoal, senón dunha mestura de compaixón, desesperación e un profundo sentido do deber para cos seus compañeiros. A motivación é multifacética:

1. Compañión pola situación aquea: Patroclo testemuña, desde a tenda de Aquiles, o desastre que se abate sobre os aqueos. As naves, a última liña de defensa e a vía de regreso a casa, están a piques de ser incendiadas polos troianos. O seu regreso da tenda de curación, chorando "*como unha nena*", mostra un home profundamente afectado pola dor allea. A súa suplica a Aquiles está chea de nomes de heroes feridos —Diomedes, Odiseo, Agamenón—, subliñando o custo humano da inacción do seu amigo.
2. Lealdade á causa común: Aínda que é leal a Aquiles, Patroclo non comparte plenamente a súa obstinación. El ve a guerra como un esforzo colectivo e non pode soportar permanecer inactivo mentres a alianza enteira está a piques de ser aniquilada. A súa motivación é, pois, desinteresada: salvar aos seus amigos e salvar a empresa común.
3. Unha crítica implícita a Aquiles: A súa suplica contén un ton de reproche. Cando lle di a Aquiles que o seu corazón non é "implacable", está a sinalar a natureza desmesurada da súa cólera. Patroclo representa aquí a voz da razón e da piedade que Aquiles abandonou. A súa decisión de interceder é, nun sentido, un intento de corrixir o erro estratéxico e moral do seu amigo, ofrecendo unha solución de compromiso que salve as aparencias para ambos.

En conxunto, Patroclo actúa movido por unha empatía que Aquiles perdeu. É a conciencia do campamento aqueo, e a súa decisión de volver á batalla é o último recurso para evitar unha catástrofe total, un acto de puro altruísmo que contrasta co egoísmo heróico de Aquiles.

2. Analiza a reacción de Aquiles ante a petición de Patroclo. Por que accede finalmente, pero con condicións?

A reacción de Aquiles é complexa e revela unha evolución no seu estado de ánimo. Inicialmente, a súa posición segue sendo a mesma: mantén a súa cólera contra Agamenón e reafirma o seu xuramento de non loitar. Porén, a desesperación visible de Patroclo e a noticia de que os principais heroes están feridos e as naves ameazadas, calan nel.

A súa decisión final de acceder, pero con condicións estritas, é un punto de inflexión crucial e trágico:

1. Un cambio motivado pola compaixón (e quizais a preocupación), xa que Aquiles di explicitamente que non lle importa o sufrimento dos aqueos, pero a dor do seu amigo Patroclo si o conmove. Accede para consolalo a el, non para salvar o exército. Isto mostra que, aínda que a súa cólera persiste, o seu amor por Patroclo é máis forte.
2. As condicións que impón —nun intento de controlar a situación— son reveladoras. Ordena a Patroclo que se limite a repeler aos troianos das naves, pero que non persiga ao exército en fuga cara a Troia. Esta limitación ten dúas razóns:

- **Estratéxica:** Quere que os aqueos sigan necesítandoo. Se Patroclo obtén unha vitoria decisiva, a presión sobre Agamenón diminuíría e a honra de Aquiles non sería restituída plenamente.
- **Persoal (e profética):** Aquiles expresa un temor case supersticioso. Sabe que a fame de gloria (κλέος) pode levar a Patroclo a excederse, e recoñece que os deuses, especialmente Apolo, son perigosos. Hai un presentimento de perigo na súa advertencia, unha intuición de que se Patroclo se acerca demasiado a Troia, algo terrible podería suceder.

Aquiles, pois, accede movido polo amor, pero impón condicións movido pola súa cólera estratéxica e unha vaga premonición. Esta decisión medio calculada, medio emocional, é o que, paradoxalmente, enviará a Patroclo á súa morte.

3. Describe a escena onde Patroclo se arma. Que significado ten que leve a armadura de Aquiles?

A escena na que Patroclo viste a armadura é un dos momentos máis cargados de simbolismo do poema. O ritual de armarse é estándar, mais os detalles específicos engaden capas de significado:

A armadura de Aquiles é o elemento central. Patroclo viste a armadura divina que Hefesto fixera para o seu amigo. Fisicamente, isto engana aos troianos, quen creen que Aquiles volveu ao combate, o que provoca o pánico. Simbolicamente, é profundamente ambivalente. Por unha banda, Patroclo está a "converterse" en Aquiles, asumindo o seu papel de salvador e investíndose do seu poder e terror. Por outra banda, é un acto de ὕβρις. Patroclo non é Aquiles; é un heroe valente, pero mortal, que se pon unha pel que non lle corresponde. A armadura convérteo nun obxectivo simbólico e nunha presa máis valiosa para os seus inimigos.

Por outra banda, Patroclo non toma a lanza de Pelias, que só Aquiles pode manexar. Este pequeno detalle é crucial: subliña que, aínda coa armadura, el non é unha copia perfecta de Aquiles. Ten as súas propias limitacións. É un recordatorio de que está a usurpar un papel para o que non está completamente cualificado.

Así, a escena é un presaxio da morte de Patroclo. A armadura que agora o protexe e o glorifica será a mesma que Héctor lle arrebatará cando o mate, e que despois usará el mesmo, provocando a volta final de Aquiles. Patroclo, ao vestila, está asinando indirectamente a súa sentenza de morte. Representa a imposibilidade de ser outro e a perda da propia identidade nun intento de salvar os demais.

4. Relata como morre Patroclo. Que factores e quen interveñen na súa morte?

A morte de Patroclo é un evento complexo, resultado dunha combinación de factores humanos e divinos, e non dun simple duelo con Héctor.

1. A ὕβρις de Patroclo, o factor humano inicial, é o seu fracaso en obedecer a Aquiles. Despois de salvar as naves, en lugar de volver, é consumido pola λύσσα —a rabia do combate— e persegue aos troianos até ás murallas de Troia. Esta transgresión das ordes de Aquiles é o seu primeiro erro fatal, xa que o expón a un perigo maior.
2. A intervención de Apolo, o gran protector de Troia, é directa. Golpea a Patroclo nas costas, desbotándolle o casco e rompéndolle a lanza. Deixa ao heroe atordado e vulnerable, despois da armadura simbólica e das súas armas. Esta intervención mostra que os deuses deciden que a súa hora chegou.

3. Euforbo, un heroe troiano menor, pero valente, é o primeiro en ferir a Patroclo mortalmente, cravándolle unha lanza nas costas cando este está atordado por Apolo. Este acto garante a Euforbo unha parte da gloria da morte.
4. Héctor é quen asesta o golpe final. Aproveitando que Patroclo está xa ferido e debilitado, Héctor remátao cun golpe de lanza. Porén, Homero deixa claro que a verdadeira morte de Patroclo é obra de Apolo e Euforbo. Héctor recolle a gloria, pero non é o único responsable.

A morte de Patroclo, pois, é unha acción en equipo. É o resultado da súa propia decisión temeraria, da intervención directa e hostil dun deus (Apolo), da acción dun heroe secundario (Euforbo) e do golpe de graza do heroe principal rival (Héctor). Esta complexidade subliña que a súa morte é un evento de tal magnitude que require a conxunción de múltiples forzas.

5. Cal é a importancia de Patroclo como personaxe? Máis alá de ser o amigo de Aquiles, que representa?

Patroclo é unha figura esencial que funciona como o corazón humano da *Ilíada*. A súa importancia vai moito máis alá de ser o amigo de Aquiles:

- A conciencia piadosa: Mentres Aquiles se encerra na súa ira, Patroclo é quen sente e actúa pola compaixón. El representa os valores da comunidade, a piedade e o deber para cos compañeiros que Aquiles abandonou. É a bondade e a empatía en contraste coa cólera e o individualismo.
- O catalizador da trama: A súa morte é o evento que cambia todo. É o que finalmente rompe o estancamento da cólera de Aquiles e o leva a volver ao combate. Sen a morte de Patroclo, a *Ilíada* non tería a súa resolución trágica. El é, por tanto, a peza sacrificial necesaria para que a trama avance.
- A sombra de Aquiles: Patroclo é, en moitos aspectos, un reflexo máis humano e vulnerable de Aquiles. É un heroe valente, pero non invencible. A súa morte demostra o que lle podería suceder a calquera heroe, incluso a Aquiles. Representa a mortalidade que Aquiles, fillo dunha deusa, parece ás veces esquecer.
- A representación do amor e a perda: A relación con Aquiles é o vínculo emocional máis profundo do poema. Patroclo encarna o amor que pode existir entre guerreiros. A súa morte non é só a perda dun compañeiro de armas; para Aquiles, é a perda da súa "outra metade", o que converte a súa vinganza nunha dor persoal e visceral, moito máis profunda que a súa ira orixinal por Agamenón.

6. Examina o papel de Apolo na morte de Patroclo. Por que interfire e como o fai?

Apolo é o arquitecto divino da morte de Patroclo. A súa intervención é decisiva, directa e brutal, e responde a varias razóns:

1. Como protector de Troia, o seu papel principal na guerra. A volta de Aquiles —aínda que sexa a través de Patroclo— supón unha ameaza existencial para Troia. Apolo actúa para protexer a cidade que el apoia.
2. Como vingador do seu sacerdote. No Canto I, Aquiles foi quen apoiou a Calcas para que revelase que a peste era un castigo de Apolo por Agamenón. Aínda que a acción de Patroclo é independente, Apolo pode estar a vingarse indirectamente do campamento de Aquiles, golpeando o que máis ama.
3. Como executor do destino. Os deuses coñecen o destino, e a morte de Patroclo é un paso necesario para que se cumpra o de Héctor e o de Aquiles. Apolo actúa como un axente do destino, asegurándose de que o guión trágico se siga.

A súa intervención é física e humillante. Non se limita a inspirar ou axudar a un guerreiro; el mesmo baixa ao campo de batalla e golpea a Patroclo por detrás. Este contacto directo é raro e subliña a seriedade da ameaza que Patroclo representa e a determinación do deus. Ao desarmalo simbolicamente —quitándolle o casco e a lanza—, Apolo está a desposuílo da identidade de Aquiles que levaba posta, reducíndoo de novo a só Patroclo, un heroe mortal e vulnerable ante o ataque de Euforbo e Héctor.

7. Como cambia a batalla cando os troianos ven a armadura de Aquiles e cren que el é quen volveu?

A aparición de Patroclo coa armadura de Aquiles produce un cambio psicolóxico inmediato e dramático no campo de batalla, funcionando como unha potentísima arma de guerra psicolóxica.

O só pensamento de que Aquiles puidese volver era o peor pesadelo dos troianos. Cando ven a súa armadura distintiva, a súa moral esnaquízase. A coraxe dálle paso ao terror. A súa fuga inicial non é só por mor da valentía de Patroclo, senón polo pavor icónico que inspira a figura de Aquiles. Así, é un elemento de restauración da moral aquea. Para eles, exhaustos e acurralados, a visión é un milagre. Interpretan correctamente que Aquiles, finalmente, enviou axuda. Isto inxéctalles unha nova enerxía e unha vontade de loitar renovada. A batalla, que estaba a piques de perderse, volve equilibrarse de forma instantánea.

Ademais, funciona coma un engano eficaz e tan efectivo que mesmo os heroes troianos teñen dúbidas. O efecto é tan profundo que se converte nunha espada de dobre gume para Patroclo: o éxito inicial que obtén débese á identidade do seu amigo, non á súa propia. Isto alimenta a súa propia ὕβρις e o impulso de perseguir unha gloria que, en realidade, non lle pertence por completo, levándoo a exceder as súas ordes e á súa posterior morte.

En esencia, a armadura actúa como un fetiche de poder. A mera súa aparencia é suficiente para alterar o curso da batalla, demostrando que a lenda e a fama de Aquiles son, en si mesmas, forzas capaces de decidir un enfrontamento.

8. Analiza as últimas palabras de Patroclo a Héctor. Que significan e por que son importantes?

As últimas palabras de Patroclo a Héctor son unha profecía e unha maldición, cargadas de amargura e verdade. Despois de ser ferido mortalmente por Héctor, Patroclo declara:

"Xaoras, Héctor! Xaoras! Mais ti non me mataches a min; matoume un deus... e Euforbo. Ti só recolliches as miñas armas. Outra cousa che digo, e gárdaa no teu corazón: ti mesmo non has vivir moito, xa está preto a morte e o destino negro, a mans de Aquiles."

O significado destas palabras é profundo:

Por un lado, é a negación da gloria de Héctor: o seu primeiro movemento é negarlle a este a gloria completa da vitoria. Ao atribuír a súa morte principalmente a Apolo e despois a Euforbo, está a dicirlle a Héctor que a súa vitoria é frouxa, que el só foi o último en chegar. É un intento de humillalo desde a beira da morte.

Ademais, contén a profecía da morte de Héctor. Esta é a parte máis importante, pois Patroclo, no limiar da morte, adquire unha clarividencia profética. Anuncia con total certeza que Héctor morrerá pronto ás mans de Aquiles. Esta profecía cumprírase no Canto XXII e converte as palabras de Patroclo nun presaxio directo.

Finalmente, hai que sinalar a súa importancia trágica, pois estas palabras transforman a escena. Non é só a morte dun heroe, senón o momento no que a vítima anuncia o destino do seu vencedor. A "vitoria" de

Héctor é, así, envelenada desde o primeiro instante. Sabe, desde ese momento, que a súa propia morte está decretada e que será Aquiles quen a execute. As últimas palabras de Patroclo, pois, lanzan unha longa sombra sobre Héctor, convertendo o resto da súa vida nunha espera trágica do cumprimento desta profecía.

9. De que xeito a morte de Patroclo serve como punto de inflexión para toda a *Ilíada*?

A morte de Patroclo pode ser vista como un eixo central na trama da *Ilíada*, un punto de non retorno que cambia a natureza do conflito.

Por un lado, pon fin á cólera de Aquiles, que dominou a primeira metade do poema. Queda agora instantaneamente obsoleta e substituída por unha dor e unha sede de vinganza moito máis profundas e persoais. A guerra xa non é sobre o honor ante Agamenón, senón sobre o amor por Patroclo. Aquiles deixa de ser o heroe resentido que se nega a loitar para converterse nunha forza da natureza consumida pola pena e a rabia. A súa volta non é un simple regreso ao combate; é a aparición dunha figura case sobrenatural de pura vinganza, desprovista de calquera restrición humana.

Por outro, é o inicio do fin para Héctor e para Troia. A profecía de Patroclo ponse en marcha e a morte de Héctor convértese en inevitable; e con ela, o destino de Troia.

Así pois, implica un cambio de tema: o poema transita da exploración da cólera (μῆνις) á exploración da pena (πένθος) e a "vinganza". A cuestión central xa non é cando volverá Aquiles, senón como vingará Aquiles a morte do seu amigo e como enfrontará Héctor o seu destino.

En resumo, a morte de Patroclo é o catalizador que reconduce todas as enerxías narrativas cara ao desenlace trágico. Sen ela, a *Ilíada* sería un poema sobre unha "folga heroica"; con ela, convértese nunha traxedia sobre o amor, a perda e a mortalidade.

10. Héctor quíttalle a armadura de Aquiles a Patroclo. Por que é este un acto simbólico tan potente?

O acto de Héctor despojar o cadáver de Patroclo e vestir a armadura de Aquiles é un dos momentos de maior carga simbólica do poema, unha acción que ten reverberacións profundas.

Por un lado, é a apropiación da identidade do inimigo. Héctor non só toma un trofeo; está a vestir a pel do seu maior rival. Simbolicamente, está a intentar apropiarse do poder de Aquiles. Convérteo no obxectivo visible da vinganza de Aquiles, pois non só matou o seu amigo, senón que agora leva posta a súa armadura como un trofeo.

É, ademais, un acto de ὕβρις. Como Patroclo antes ca el, Héctor cométea ao vestir unha armadura que non lle pertence. É unha armadura divina, feita para un semideus. Ao poñela, Héctor está a desafiar o destino e a colocarse nun nivel para o que non está destinado. Este acto sela a súa sorte, pois atráelle directamente a ira de Aquiles.

Tamén significa a profanación do vínculo entre Patroclo e Aquiles. A armadura era ese símbolo dese vínculo sagrado, e Héctor, ao tomala, profánao e converte a armadura, que era un símbolo de protección e amizade, nun símbolo de morte e usurpación.

Por último, é un recurso de ironía trágica. O acto é profundamente irónico, pois Héctor cre que ao vestir a armadura adquire poder e gloria, pero en realidade está a vestir a súa propia mortalidade. A armadura que agora o glorifica será a mesma que lle identifique como o asasino de Patroclo ante os ollos de Aquiles, converténdoo no obxectivo claro da súa vinganza. É, en definitiva, a propia armadura a que guiará a Aquiles directamente cara a el no combate final.

CANTO XXII

A MORTE DE HÉCTOR

1. Describe o enfrontamento final entre Aquiles e Héctor. Por que Héctor decide quedar fóra das murallas a enfrontarse a el?

O enfrontamento final entre Aquiles e Héctor é o punto culminante da *Ilíada*, un duelo cargado de significado máis alá do físico. A escena comeza cunha persecución. Héctor, cumprindo a súa promesa de enfrontarse a Aquiles, agarda fóra das murallas. Pero cando ve ao fillo de Peleo aproximarse como unha forza da natureza, "*relucente co seu armamento, semellante ao deus da guerra*", o seu valor diminúe e fuxe. Aquiles perségueo con furia incansable arredor das murallas de Troia.

A decisión de Héctor de ficar fóra é complexa e trágica. Inicialmente, é o seu sentido do honor e o deber (αἰδώς) o que o fai permanecer. O seu pai, Príamo, e a súa nai, Hécuba, súplicanlle desde as murallas que entre na cidade para salvar a súa vida. Pero Héctor vólvese e decídese a afrontar as consecuencias das súas accións. Pensa no que dirán os seus concidadáns se, despois de levar á ruína ao exército por non escoitar os consellos de retirada, agora se salva a si mesmo. A vergoña ante a comunidade é unha forza máis poderosa que o medo á morte. Con todo, cando ve a Aquiles de cerca, o instinto de supervivencia prevalece momentaneamente, levando á famosa persecución. Só cando a deusa Atenea, disfrazada do seu irmán Deífobo, o engana e lle fai crer que terá axuda, Héctor recupera a coraxe para plantarse e loitar. A súa decisión final é, por tanto, unha combinación de honor desesperado e un engano divino que sela o seu destino.

2. Analiza a persecución de Héctor por Aquiles. Que nos mostra sobre o estado de ánimo de ambos guerreiros?

A persecución de Héctor arredor de Troia é unha peza mestra de tensión dramática e caracterización psicolóxica.

Aquiles na persecución é pura encarnación da ira (μῆνις) transformada en vinganza. Non é unha loita por gloria, senón unha cacería. Homero compara a Aquiles cun falcón, o depredador máis rápido, e a Héctor cunha pomba, a súa presa desesperada. Aquiles é a forza implacable, a fatalidade en movemento. O seu estado de ánimo é de pura e simple obsesión. Non hai lugar para a piedade, o diálogo ou as regras da guerra heroica. A súa enerxía parece inesgotable, alimentada polo dolor pola morte de Patroclo. A persecución mostra a súa superioridade física absoluta, pero tamén a súa deshumanización: converteuse nun instrumento de morte.

A fuga de Héctor, pola súa parte, mostra por primeira vez un home consumido polo terror e a desesperación. É a cara da mortalidade ante un poder que non pode comprender. A súa fuga non é covardía, senón o recoñecemento da realidade: está en desvantaxe. Mentres foxe, o seu estado de ánimo é de agonía interior. Sabe que está a piques de morrer e que os deuses abandonárono. A persecución é para el unha longa e dolorosa marcha cara á morte, unha volta simbólica á cidade que xa non poderá salvar. A súa angustia é a dun home que ve o seu fin e é incapaz de evitalo.

Xuntos, a persecución simboliza o conflito central: a forza desatada e deshumanizada de Aquiles contra a humanidade vulnerable e condenada de Héctor.

3. Examina o papel dos deuses, especialmente Apolo e Atenea, no duelo final. Como inflúen no resultado?

Os deuses actúan como directores do drama final, asegurándose de que o destino se cumpra tal e como está decretado.

- Apolo. O protector de Troia é o último aliado de Héctor. Durante a persecución, Apolo dálle forzas ao heroe troiano para que poida continuar fuxindo. É un último acto de resistencia, un intento de prolongar a agonía e, quizais, de dar unha última oportunidade. Con todo, cando Zeus pesa os destinos de ambos heroes na súa balanza de ouro, o de Héctor inclínase cara ao Hades. Nese momento, Apolo abandónao para sempre. A súa partida é o sinal divino definitivo de que a sorte está botada. Apolo interveu para manter o suspense, pero cede ante o destino superior.
- Atenea. A deusa que apoia aos aqueos é a arquitecta activa da morte de Héctor. A súa intervención é decisiva e enganosa. Baixa ao campo de batalla e tómase a aparencia de Deífobo, o irmán de Héctor. Con esta artimaña, convence a Héctor de que non está só e de que xuntos poden enfrontarse a Aquiles. Este engano é o que fai que Héctor cese a súa fuga e se volva para loitar. Sen esta intervención, a persecución podería continuar ou Héctor podería intentar refuxiarse na cidade. Atenea non só garante o enfrontamento, senón que tamén, no momento crucial, devólvelle a lanza a Aquiles, asegurándose de que teña unha segunda oportunidade para matar a Héctor.

O resultado do duelo, pois, non é só unha vitoria militar. É unha execución divinamente sancionada. Os deuses usan a Héctor como un peón para saciar a ira de Aquiles e cumprir o destino de Troia.

4. ¿Como morre Héctor exactamente? Explica a estratexia de Aquiles e a intervención de Atenea.

A morte de Héctor é o produto dunha estratexia simple pero efectiva por parte de Aquiles, facilitada pola intervención crucial de Atenea. O relato mostra varios episodios:

1. As lanzas: Héctor, confiado pola presunta presenza do seu irmán, é o primeiro en falar e arroxa a súa lanza contra Aquiles. Este, coa axuda de Atenea, esquiva o proxectil sen dificultade. É o turno de Aquiles, cuxa lanza si acerta no corpo de Héctor... pero só na clavícula, onde as placas da armadura que lle arrebatou a Patroclo se unen. A armadura, que unha vez foi de Aquiles, salva a vida de Héctor por un instante.
2. O engano de Atenea: Héctor, agora sen a súa lanza, grita a Deífobo para que lle pase outra. Pero Deífobo xa non está alí. Nese momento, Héctor comprende a terrible verdade: foi enganado polos deuses. Sabe que a súa morte é inminente e que os deuses o levaron á morte. Esta realización é quizais o momento máis amargo da súa morte.
3. A estratexia de Aquiles e o golpe final: Vendo a Héctor desarmado e consciente do seu engano, Aquiles saca a espada e carga contra el. Héctor, aínda así, non se rende. Saca a súa propia espada e carga tamén. Aquiles, con calma fatal, observa o seu avance e, cun coñecemento perfecto da armadura que el mesmo levou, identifica o punto vulnerable: a gorxa, entre a clavícula e a base do pescozo, onde non chega o escudo. Cando Héctor se achega, Aquiles crávalle a lanza con precisión letal nese punto exacto. A ferida é mortal, pero non inmediata, permitindo a Héctor proferir as súas últimas palabras.

A morte de Héctor é, por tanto, unha combinación da superioridade marcial de Aquiles, o seu coñecemento íntimo da propia armadura, e o engano divino que pon a Héctor nunha posición de vulnerabilidade fatal.

5. Analiza as últimas palabras que Héctor e Aquiles intercambian antes da morte de Héctor. Que pide Héctor e que lle responde Aquiles?

O diálogo final entre os dous grandes heroes é unha das escenas máis intensas e desgarradoras da literatura occidental, poñendo de manifesto o irreconciliable dos seus mundos nese instante.

Por un lado, a suplica de Héctor, moribundo, xa sen forzas, baseada no código heroico e na piedade humana. Pídelles a Aquiles que non permita que o seu cadáver sexa devorado polos cans, senón que o devolva á súa familia para que reciba os honores fúnebres adecuados —os ritos de incineración—. Recoñece a vitoria de Aquiles e apela a unha humanidade compartida, incluso recordándolle que el mesmo terá que enfrontarse á morte algún día (*"o día no que Paris e Febo Apolo te maten"*).

Fonte a isto, a resposta de Aquiles é a negación máis absoluta e cruel da piedade. É o canto da vinganza pura. Rexeita rotundamente a suplica de Héctor e dille que lle gustaría ser capaz de despezar e comer el mesmo a súa carne crúa como vinganza pola morte de Patroclo. Desprézase a si mesmo ante a idea de aceptar un rescate. Declara que nin mesmo que ofrecesen o seu peso en ouro o entregaría. Finalmente, profetiza o que fará: dille a Héctor que os cans e as aves de rapina o devorarán, mentres que a Patroclo se lle renderán todos os honores.

Este intercambio mostra o abismo que os separa. Héctor, na morte, aínda se aferra ás normas da civilización e o respecto polos mortais. Aquiles, pola contra, transcendeu completamente esas normas. A súa dor levouno a un estado salvaxe e precivilizado onde só existe a vinganza. A súa negativa non é só un acto de crueldade, senón unha declaración de que a morte de Patroclo anulou todas as regras da guerra e da humanidade.

6. Por que decide Aquiles arrastrar o cadáver de Héctor arredor das murallas de Troia? Que simboliza este acto de crueldade?

O acto de Aquiles de atar o cadáver de Héctor ao seu carro e arrastralo ao redor das murallas de Troia e de volta ao campamento aqueo é a máxima expresión da súa ira deshumanizada e ten un profundo simbolismo.

Por un lado, implica vinganza e profanación. É un acto de vinganza ritualizada: ao profanar o cadáver do heroe que matou a Patroclo, Aquiles está a inflixir unha dor colectiva e pública á familia de Héctor e a toda Troia. É a resposta á profanación que supuxo para el que Héctor levase a armadura de Patroclo. É unha maneira de prolongar a agonía da vitoria e de demostrar o seu absoluto dominio sobre o seu inimigo, incluso despois da morte.

Ademais, é unha mostra de humillación pública, pois ao arrastrar o corpo ante os ollos do pai, a nai e a esposa de Héctor, Aquiles está a converter a súa vitoria nun espectáculo de terror. É un acto calculado para esnaquizar a moral troiana e mostrar o poderío aqueo. A escena desde as murallas é de puro horror, e Aquiles busca precisamente ese efecto.

Tamén é a negación das honras fúnebres dun heroe. Arrastrar o corpo impide, de xeito práctico e simbólico, que Héctor reciba os ritos de enterramento: impedir que unha alma alcance o Hades era unha das maiores deshonoras que se podían inflixir no mundo homérico. Este acto é a materialización da súa promesa de negarlle a honra fúnebre.

Finalmente, mostra a perda final da humanidade de Aquiles. Este acto é o punto máis baixo ao que descende Aquiles. Simboliza a súa completa identificación coa ira e a vinganza, renunciando a calquera vestixio de piedade ou respecto polas normas dos homes e dos deuses. É unha imaxe que quedará gravada para sempre como o momento de máxima escuridade do heroe.

7. Describe a reacción da familia de Héctor —Príamo, Hécuba e Andrómaca— desde as murallas. Cal é a escena máis emotiva?

A reacción dos familiares de Héctor desde as murallas constitúe un coro de dor que humaniza a traxedia e mostra o custo real da guerra.

Príamo, o vello rei é a personificación da desesperación paternal. Arrinca os seus cabelos brancos e suplica para que o deixen saír e recuperar o corpo do seu fillo. A súa dor é profunda e visceral, a dun pai que ve como o futuro do seu reino e a alegría da súa vellez son arrastrados polo chan.

A raíña e nai Hécuba expresa unha dor máis salvaxe. Descubre o seu peito e móstrallo a Héctor desde as murallas, recordándolle que ese foi o seo que o alimentou, nun intento desesperado e inútil de apelar á súa memoria e, simbolicamente, á de Aquiles. É un xesto de profunda vulnerabilidade e angustia primordial.

A escena de Andrómaca é, para moitos, a máis emotiva de todas. Ela non está inicialmente nas murallas, senón no interior do palacio, tecendo unha tea e preparando un baño quente para o seu esposo, completamente allea á traxedia. Cando o berro colectivo da cidade chega até ela, corre ás murallas e, ao ver o corpo do seu home sendo arrastrado, esvaece. Ao recobrar o coñecemento, o seu pranto é unha lai fúnebre que resume toda a súa traxedia persoal. Chora por Héctor, pero tamén polo futuro do seu fillo, Astianacte, que agora será un neno orfo e desgraciado, obxecto de desprezo e abusos. A súa visión do futuro é lúcida e desgarradora: "*Un orfo é un neno todo desamparo*". A súa dor non é só pola perda do esposo, senón pola destrución de toda unha vida e de toda unha esperanza.

8. Compara o Héctor do Canto VI (coa súa familia) co Héctor do Canto XXII (só ante a morte). Como cambiou o personaxe?

A comparación entre o Héctor do Canto VI e o do Canto XXII mostra a evolución desde un heroe confiado e familiar a un home traxicamente consciente do seu destino solitario.

Héctor no Canto VI é o piar da comunidade. Está no cénit da súa forza e confianza. Interactúa coa súa familia cunha tenrura profunda: rí cando o seu fillo se asusta do seu casco, consola á súa muller, e reza aos deuses por un futuro próspero para o seu fillo. É o centro dun mundo: fillo, esposo, pai e paladín. A súa decisión de loitar está motivada polo deber desa comunidade.

Pero o Héctor do Canto XXII é xa un home completamente só. A súa comunidade está detrás das murallas, impotente. Os deuses abandonárono. O seu irmán é unha ilusión creada por Atenea para enganalo. A súa confianza desvanecese e dá paso primeiro ao medo —na fuxida— e despois a unha aceptación desesperada do destino. Xa non ri, senón que recoñece a súa propia morte. A súa última conversación non é coa súa familia, senón co seu asasino. O home que rezaba polo futuro do seu fillo agora só pode prever a súa propia morte e a deshonra do seu cadáver.

O cambio é o paso da integridade á desintegración. O Héctor familiar e social do Canto VI é reducido no Canto XXII á súa condición máis básica: un home mortal, só, enfrontándose á súa aniquilación. A traxedia reside en que, ao cumprir co seu deber para coa comunidade, perde todo o que daba sentido á súa vida.

9. De que maneira a morte de Héctor significa o fin de Troia, aínda que a cidade non caia aínda?

A morte de Héctor é, efectivamente, a morte simbólica de Troia. Aínda que a cidade resistirá aínda algo máis —lembramos que a *Ilíada* remata antes da fin da guerra—, o seu destino queda selado neste momento por varias razóns:

1. A perda do seu paladín, xa que Héctor era "*o que so a salvaba*", como di o poema. Era o mellor guerreiro, o líder militar e a alma da resistencia troiana. Sen el, a defensa da cidade carece de corazón e dirección. Non hai ningún outro heroe capaz de enfrontarse a Aquiles ou de organizar unha defensa eficaz.
2. A quebra da moral que supón ver ao seu heroe máximo morto e profanado de xeito tan público. É un golpe do que Troia xa non se pode recuperar. A esperanza morre con Héctor. A escena do arrastre do cadáver é a demostración visual e psicolóxica de que os aqueos gañaron a guerra.
3. O cumprimento do destino. O poema establece desde o principio que Troia caerá cando morra Héctor. A súa morte é o cumprimento desa profecía. Todo o que segue é un epílogo. Príamo perdeu o seu herdeiro e á súa forza principal; a cidade perdeu o seu escudo.
4. O cumprimento da profecía de Aquiles. O propio Aquiles, ao rexeitar a suplica de Héctor, profetiza a caída da cidade: "*Xa os teus pais non te van colocar no leito fúnebre para chorarte, senón que os cans e os paxaros van devorarte*". Esta declaración é unha sentenza.

En esencia, Troia era máis que unhas murallas; era a xente que a defendía, e Héctor era a encarnación dese espírito. Coa súa morte, o espírito queda esnaquizado, e as murallas convértense nunha cáscara baleiro á espera do golpe final.

10. A morte de Héctor, é gloriosa ou trágica? Argumenta a túa resposta baseándote nos feitos do canto.

A morte de Héctor é fundamentalmente trágica. Aínda que ocorre nun duelo heroico, as circunstancias que a rodean privárona de calquera sentido de gloria pura:

1. O engano dos deuses: Unha morte gloriosa na épica homérica require unha loita leal. Héctor é conducido á morte por un engano. Loita crendo que ten o apoio do seu irmán, cando en realidade está completamente só e é unha vítima dunha trampa divina. Isto mancha a "xustiza" do enfrontamento.
2. A profanación do cadáver: A verdadeira gloria para un heroe inclúe un enterramento honorable que permita a súa memoria perdurar. A Héctor négaselle isto de forma brutal e pública. A súa "gloria" é transformada en vergoña e abuso. A imaxe final do Canto XXII non é a dun heroe no seu leito de morte, senón a dun cadáver esnaquizado e desfigurado no lodo.
3. A conciencia do fracaso: Héctor non morre pensando na gloria que gañou. Morre sabendo que fracasou. Sabe que a súa decisión de enfrontarse a Aquiles levará á ruína da súa cidade, a súa familia e o seu fillo. As súas últimas palabras son de suplica, non de triunfo.
4. A dor que provoca: A reacción da súa familia non é de orgullo pola súa morte heroica, senón de puro e desgarrador sufrimento. Andrómaca non fala da súa gloria, senón da orfandade do seu fillo e da súa propia escravitude.

A morte de Héctor é trágica porque é a morte dun home bo, valente e responsable, vencido non só por un guerreiro superior, senón por un destino implacable e unha decepción divina. É a traxedia do individuo esmagado por forzas que non pode controlar, aínda cando intenta actuar con honor ata o final. A súa morte sella o destino de todos os que dependían del, converténdoa nunha perda colectiva e non nun triunfo persoal.

